

Anders Wijkman har gått från konservativ svensk Kennedy till internationell miljökampe och en stark svensk röst i EU. En partipolitisk hoppjerka har hittat sin plattform.

Om den hätska etanoldebatten säger han:

”Folk hungrar inte för att det är brist på mat, folk hungrar för att de är fattiga.”

AV HANS STRANDBERG (TEXT) OCH NIKLAS LARSSON (FOTO)
hans.strandberg@di.se 08-573 652 42

HOPPJERKA PÅ NY VÄG

Nu lägger Anders Wijkman all energi på klimatfrågorna

BRYSSEL

Intervjun är slut och vi tar en whisky tillsammans i EU-parlamentarikernas privata bar. Det återuppväcker ett 16 år gammalt gemensamt minne – från långt inne i Borneos djungel.

Då var han avgående generalsekreterare i Naturskyddsföreningen, jag gjorde ett första stopp på mitt livs dyraste reportageresa. Temat var ”Hur mår världen?”

Båda var vi övervakade, båda ville vi till ett område där skogen skövlades, men blev stoppade av polisen – på uppenbart genomskinliga grunder.

I ett desperat, lögnaktigt och patetiskt sista försök försökte jag utmåla honom som en statsmannagigant från Sverige, ska ni verkligen inte släppa in honom? Men icke, det pågick nämligen ”militärövningar överallt, de började i dag på morgonen”.

Utom då i en orörd nationalpark dit vi tvingades iväg med snabbgående långbåtar. När vi nått vårt enkla nattläger halade Anders Wijkman fram en flaska Black Label, fotografen **Björn Larsson Ask** bidrog med några tomma filmburkar och vi skålade omgivna av en bedövande vackert regnskog.

Senare samma år, 1992, anordnades det dittills största politiska toppmötet i historien, FN:s miljökonferens i Rio. Där antogs en rad allvarsamma deklamationer och åtaganden – men:

”Nä, inte särskilt mycket har hänt rent konkret sedan dess, inget avgörande i alla fall. Utsläppen av koldioxid har aldrig ökat så mycket som nu, framför allt inte från trafiken. Det finns tydliga tecken på att världen är på väg att gå in väggen.”

Anders Wijkman säger att han minns när han kom hem från Rio och talade med folk ”utanför kretsen”, att ”de inte hade en susning om vad som pågick där borta”.

En som inte for till Rio 1992 var EU:s elfångande italienske miljökommissionär **Carlo Ripa di Meana**, som avgick

precis före konferensen i protest mot att EU inte ville införa hans koldioxidavgifter.

”Det har alltså tagit oss 16 år att få in klimatet i ekonomin. I mycket var 1990-talet ett förlorat decennium. Vi hade låga oljepriser och världen liksom öppnades på en rad olika sätt utan att det skapades regler för de skuggsidor som skapades”, säger Anders Wijkman.

Kanske är det tyvärr så, funderar han, att det inte är förrän läget är så allvarligt att taxichaufförerna pratar om det som det händer något.

Och det gör de nu?

”Ja, det är väldigt bra, och inget är förstås för sent ännu.”

Ilkska på presskonferensen

Anders Wijkmans arbetsdag kommer den här dagen att sluta efter midnatt med inläsning av dokument för morgondagen – den började med en presskonferens klockan 08.15.

Där presenterade han sitt utkast till förslag om hur EU:s direktiv om förnybar energi ska förbättras, men blev också hörbart ilsk på en rysk journalist som ifrågasatte Brasiliens etanolproduktion.

”Jamen jag blir så trött – på folk som drar långtgående slutsatser om saker de inte vet något om. Uppenbarligen har han aldrig varit i Brasilien, jag har åkt runt landet flera gånger och vet att de producerar på ett effektivt sätt utan att föröda regnskogen.”

”Men efteråt var jag besviken på mig själv för att jag blev förbannad. Jag var nog lite trött.”

Anders Wijkman kom i säng halv tre på natten, dagen innan DI Weekend träffar honom var det etanoldebatt i Göteborg och flyget hem blev flera timmar försenat. Nu svarar han innan frågan är ställd:

”Jo, jag flyger väldigt mycket och har två försvar för detta. För det första klimatkompenserar jag för 25 tons utsläpp per år, det kostar 10 000 kronor. För det andra lägger jag

all min arbetstid och en hel del fritid på att försöka förändra lagarna i en klimatvänlig riktning.”

Han har till exempel, hävdar han, gjort det i dag, när EU-parlamentets miljökommitté röstade för att införliva flygtrafiken i EU:s utsläppshandel.

Frågar taxichaufförerna om du lever som du lär?

”Jag kör etanolbil och så har jag köpt ett vindkraftverk, det står på slätten utanför Kristianstad – vi säljer el till Eon.”

Anders Wijkman och hans fru, den norska journalisten **Catherine**, äger halva kraftverket, en investering på 3,5 miljoner kronor. Han skrattar när han berättar att turbinens 825 kilowatt ger en avkastning på 13–14 procent.

”Min fru frigjorde några fonder när vi köpte kraftverket, och då sa förvaltaren att bara för att du är gift med Anders Wijkman behöver du väl inte göra tokiga affärer. Nu ring-er samma bolag och ber mig om råd om investeringar i förnybar energi.”

Han tycker det är oförklarligt att inte finansmarknaden fattar att man ska intressera sig för denna sektor, och säger att ”mainstreamekonomerna verkligen inte har hjälpt till att få en kantrande värld på rätt köl”.

”I deras modeller kallas miljöproblemen för externaliteter, ett slags störning. Men modellerna slutar funka när externaliteterna blir så stora som med klimatfrågan.”

En gång i tiden var han ett slags svensk **Kennedy** – en ung, karismatisk moderat som blev riksdagsman redan som 26-åring år 1970. Ett riktigt politikerämne, som gjord för att gå ändå upp till toppen.

Han var kvar i riksdagen till 1979, avgick formellt inte ur partiet förrän i slutet av 1980-talet – ”men reellt långt tidigare, det var miljön och de sociala frågorna”.

En viktig anledning var mötet med den tvärvetenskapliga forskaren och termodynamikexperten **Staffan Delin** 1976:

”Staffan fick mig att inse att tillväxten har gränser på ▶

FAKTA ANDERS WIJKMAN

Ålder: 63 år.

Bor: Lägenhet i Stockholm, hotell i Bryssel.

Familj: Frun Catherine, barnen Alexandra, 37, Johan, 34, och David, 24.

Utbildning: Fil kand, Stockholms universitet.

Karriär: Riksdagsman (m) 1970–1978, chef för svenska Röda Korset 1979–1988, generalsekreterare för Naturskyddsföreningen 1989–1991, chef för biståndsforskningsorganet Sarec 1992–1994, biträdande generalsekreterare i FN 1995–1997, ambassadör vid UD 1988, sedan 1999 EU-parlamentariker (kd).

Verksam: EU-parlamentets miljörespektive biståndsutskott, Tällberg Foundation, vice ordförande i Romklubben.

Varför Brahms är bäst: "Innerligheten i hans musik påverkar mig starkt. Hans *Ein deutsches Requiem* måste vara det vackraste körverk som finns."

Om sina tre äktenskap: "Skilsmässa är en bedrövelse."

Om sin svamppassion: "Jag plockar nog så där 50–60 olika sorter, favoriten är ändå Karl-Johan. Så vacker!"

Var jag mår bra: "På fjället."

Om att pendla: "Med mina 198 centimeter är det extremt jobbigt att flyga, även i business class, jag har utan resultat klagat hos SAS och lägger säkert 2 000 kronor i månaden på ryggbehandlingar."

► en planet där resurserna är ändliga. Det enda tillskott vi hela tiden har är solen."

Anders Wijkman gillar solen. Han börjar tala entusiastiskt om att sätta upp stora solkraftverk i Afrika, med speglar som reflekterar solens strålar till ett torn där vatten förångas, driver en turbin och en generator, som ger el som kan ledas med ABB:s nya likströmsteknik under Medelhavet och förse hela Sydeuropa med el.

För vi måste, säger han, våga tänka annorlunda för att kunna bryta vårt beroende av olja och kol. Vi måste få ekonomi och ekologi att bli jämlika storheter, men också inse att en miljöklökare värld samtidigt måste bli rättvisare.

"Så urbota korkat"

Och så är vi mitt i den inflammerade etanoldebatten, alltså att vi i den rika världen dövar våra miljösamveten och glatt kör vidare på en råvara som skulle kunna bli mat. Den nyss avgående FN-kommissionären för rätten till mat, **Jean Ziegler**, har kallat det ett brott mot mänskligheten.

Här blir Anders Wijkman lite vass i tonen, ungefär som med ryssen på morgonen. För hans tio år som chef för svenska Röda Korset – "totalt omvälvande" – lärde honom att:

"Folk hungrar inte för att det är brist på mat, folk hungrar för att de är fattiga. Zieglers uttalande är så urbota korkat."

"Det finns fortfarande mycket jordbruksmark, kanske 500 miljoner hektar, som inte används eller ens kan användas för matproduktion. Jag tror att etanolproduktion kan vara ett sätt för till exempel fattiga tropiska länder som Tanzania att bygga upp en starkare egen ekonomi."

Vad beror de höjda matpriserna på?

"På att folk i Asien, inte minst Kina, äter mer kött, på en utdragen torka i Australien, på oljepriset, men också på den amerikanska etanolen. Den tar 20 procent av majsproduktionen och är mycket mindre effektiv än i Brasilien."

"Och så ska vi inte glömma EU:s jordbrukssubventioner och handelshinder, som försvårat u-ländernas utveckling."

Han tror på biobränslen, men betonar att de är EN lösning – inte lösningen.

"Vi måste också bli mycket energieffektivare, annars klarar vi det inte. Så mycket biobränslen finns inte i världen."

Med "det" menar han den begynnande klimatkrisen, som kan göra kornbodrar till öknar, smälta polarisar, vända havsströmmar och göra miljontals människor i kustområden till miljöflyktingar.

” Och så är mitt intryck, utan att gå in på detaljer, att vår statsminister inte älskar mig.

Åt den har Anders Wijkman ägnat en stor del av sina nio år som EU-parlamentariker för kristdemokraterna, men han har "aldrig jobbat så hårt som nu".

Nästa år slutar han i Bryssel, han fyller 64 år i höst och har börjat få ont i sina tennisknän. Han blir 106 år när världens utsläpp, som han hoppas, har minskat med 90 procent år 2050:

"Att dra ned 20–30 procent är relativt enkelt, men ska vi minska med 90 procent – vilket vi borde – behövs politiska krafttag. Det är naivt att tro att marknaden klarar det själv."

"För då handlar det om genomgripande förändringar av vår infrastruktur, våra transporter, energiförsörjningen, vårt sätt att bygga hus."

Var hämtar du kraft?

"Det kan låta pretentiöst, men jag känner det som en lutheransk plikt att försöka delta. Jag har haft förmånen att jobba med olika områden och tycker det är plågsamt att se hur debatten ibland fragmentiseras. Jag tror att jag kan tillföra något om hur saker hänger ihop."

"Sedan får jag faktiskt åtta eller tio mejl i veckan från folk som tycker jag gör något bra. Det sporrar."

Han tror sig ha läst "10 000 sidor text om klimatet" det senaste året, har en stark ställning i Bryssel och ett nätverk av nobelpristagare, före detta generalsekreterare i FN och en rad namnkunniga forskare.

Och om man påstår att få svenskar matchar honom säger han inte emot.

Så varför blev du inte miljöminister?

"Det kan du ju inte fråga mig. Men kd fick bara tre statsrådsplatser och det var **Alf Svensson** som rekryterade mig, inte **Göran Hägglund**. Och så är mitt intryck, utan att gå in på detaljer, att vår statsminister inte älskar mig."

Hade du sagt ja då?

"Hypotetisk fråga, men det är klart att det kliar i fingrarna ibland när jag ser vad som behöver göras."

Rätt ofta hör man att den där Anders Wijkman byter parti som andra byter skjorta – han har varit med i tre. Själv tycker han att det är orättvist. Säger att han länge har betraktat sig som allmänborgerlig och helt enkelt blivit tillfrågad av olika partier.

Du har sökt en plattform för dig själv?

"Ja, det är väl rätt, såtillvida att jag har varit helt besjälad av de här frågorna. Jag anser att samhället har nytta av mitt sätt att se på ekonomi och ekologi."

När **Ulf Adelsohn** avgick 1986 ombads Anders Wijkman att kandidera till posten som moderat partiledare av några länsförbund. Stödet var dock för litet och han drog sig ur.

"Men jag måste säga att det var ett annat moderatparti än dagens, de tar miljöfrågan på mycket större allvar nu."

Lanserades som folkpartiledare

År 1994 lanserade liberala Upsala Nya Tidnings chefredaktör **Jörgen Ullenhag** honom som folkpartiledare efter **Bengt Westerberg**.

"Jag träffade flera ledande folkpartister på ett möte i DN-skrapan. Då märkte jag lika stora skillnader i synen på konventionell tillväxt som mellan mig och gamle moderatledaren **Gösta Bohman**."

Så han sa nej tack, utan att ens ha betalat medlemsavgiften.

"Nej, det hade Jörgen gjort åt mig."

Hur mycket kristdemokrat är du?

"Det finns i kd, och i miljöpartiet, en dimension av icke-materialism och livskvalitet som jag gillar. Det är väl den snarare än ett slags gammaldags kristendom jag tilltalas av."

Hur ser du på din plattform nu?

"Jag har nog betydligt större inflytande än en svensk riksdagsman. Kanske än flera ministrar. Med facit i hand skulle jag ha velat ha ett jobb med mer makt, för det behövs om man ska göra stora förändringar. Men jag ska inte klaga."

Och så säger han om den som han inte tror älskar honom:

"Det är just i kraft av sin maktposition som **Fredrik Reinfeldt** har kunnat förändra partiet så mycket. Och han har vågat ta risker – det ska man hålla honom högt för." ♣

KRITISKT LÄGE.
"Utsläppen av koldioxid har aldrig ökat så mycket som nu, framför allt inte från trafiken. Det finns tydliga tecken på att världen är på väg att gå in i väggen", säger Anders Wijkman.